

REALITY VS ILLUSION

Source Materials
Rabbi Efrem Goldberg
reg@brsonline.org

וַיָּבֹא עֲמֹלֵק וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל בְּרִפְדִּים: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוֹשֻׁעַ
 בְּחַר-לָנוּ אַנְשִׁים וְצֵא הִלָּחֶם בְּעֲמֹלֵק מִחֵר אֲנֹכִי נֹצֵב עַל-רֹאשׁ הַגְּבֻעָה
 וּמִטָּה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי: וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כְּאֲשֶׁר אָמַר-לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֶם
 בְּעֲמֹלֵק וּמֹשֶׁה אָהָרֹן וְחֹזֵר עָלוּ רֹאשׁ הַגְּבֻעָה: וְהָיָה כְּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה
 יָדוֹ וַגְּבַר יִשְׂרָאֵל וְכֹאֲשֶׁר יִגְיַח יָדוֹ וַגְּבַר עֲמֹלֵק: וַיְדִי מֹשֶׁה כְּבָדִים וַיִּקְחוּ-
 אֶבֶן וַיִּשְׁמֹו תַחְתִּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ וְאָהָרֹן וְחֹזֵר תָּמְכוּ בְיָדָיו מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה
 אֶחָד וַיְהִי יָדָיו אֲמוּנָה עַד-בֹּא הַשָּׁמֶשׁ: וַיַּחְלֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת-עֲמֹלֵק וְאֶת-
 עַמּוֹ לְפִי-חֶרֶב:
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה כָּתֹב זֶאת וְזָכְרוֹן בְּסֵפֶר וְשִׂים בְּאָזְנִי יְהוֹשֻׁעַ
 כִּי-מָחָה אֶמְחֶה אֶת-זְכֹר עֲמֹלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם: וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ
 וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְהוָה וְנָסִי: וַיֹּאמֶר בְּיָד עַל-כֵּס יְהוָה מִלְחָמָה לְיְהוָה בְּעֲמֹלֵק
 מִדֶּרֶךְ רָר: פפפ

SHMOS 17

⁸ Amalek* came and battled Israel in Rephidim. ⁹ Moses said to Joshua,
 "Choose people for us and go do battle with Amalek; tomorrow I will stand on
 top of the hill with the staff of God in my hand." ¹⁰ Joshua did as Moses said to
 him, to do battle with Amalek; and Moses, Aaron, and Hur ascended to the top
 of the hill. ¹¹ It happened that when Moses raised his hand* Israel was stronger,
 and when he lowered his hand Amalek was stronger. ¹² Moses' hands grew
 heavy, so they took a stone and put it under him and he sat on it, and Aaron
 and Hur supported his hands, one on this side and one on that side, and he
 remained with his hands in faithful prayer until sunset. ¹³ Joshua weakened
 Amalek and its people with the sword's blade.
¹⁴ HASHEM said to Moses, "Write this as a remembrance in the Book and recite
 it in the ears of Joshua, that I shall surely erase the memory of Amalek from
 under the heavens." ¹⁵ Moses built an altar and called its name "HASHEM Is My
 Miracle"; ¹⁶ and he said, * "For the hand is on the throne of God: HASHEM
 maintains a war against Amalek, from generation to generation."

(17:9) RASHI ② רש"י (י"ג:ט')

□ CHOOSE MEN FOR US - who are mighty, and fearing of sin, - גבורים ויראי חטא - so that their virtue should aid them.⁴ - דבר אחר - Alternatively, he said, בחר - לפי שבני עמלק - "Select men for us who know how to neutralize sorcery," - לנו אנשים שידעו לנטל כשפים - מכשפני היו - for the sons of Amalek were sorcerers.⁵

(17:16) RASHI ③ רש"י (י"ג:טז')

□ The hand of the Holy One, Blessed is He, - ידו של הקדוש ברוך הוא - is raised to swear by His Throne - הורמה לשבע בכסאו - that there be war and animosity on His part against Amalek eternally.¹

□ and it does not say כסא as it is commonly spelled? - ולא נאמר כסא - What is the meaning of the abbreviated spelling כס for throne, - ומהו כס - And also the Divine Name is divided in half.² The implication of these two shortened words is as follows: נשבע הקדוש ברוך הוא - The Holy One, Blessed is He, swore - that His Name is not whole - שאין שמו שלם - until the name of Amalek³ will be completely eradicated, - עד שימחה שמו של עמלק בלו - and when [Amalek's] name will be eradicated, the Name will be whole, - והכסא שלם - and the Throne will be whole, - This - זהו עמלק⁴ - as it says, "The eternal swords of the enemy have come to an end."⁵ - of whom - שכתוב בו, ונעברתו שמרה נצח⁶ - And his wrath is kept eternally.⁷ The verse in *Psalms* goes on to say, והוא יתפתח - And you have uprooted cities. They are of lost remembrance,⁸ i.e., the eradication of Amalek. מהו אומר אחריו - What does it say afterwards? - Behold, after the eradication of Amalek, the Name is complete, - הרי השם שלם⁹ - Behold the Throne is complete, - as this verse uses the four-letter Name. The verse goes on to say, בונן למשפט כסאו¹⁰ - Behold the Throne is complete, as the - verse uses the full spelling of the word for throne.⁹

(25) DEVARIM ④ דברים (כ"ה)

* זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים: אשר קרה בדרך ויוגב בך כל-הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אליהם: והיה בהגותם יהיה אליהם לך מפל-אליהם מסביב בארץ אשר יהיה אליהם נתן לך נחלה לרשתה תמחה את-זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח: פפפ
 ק"י פסוקים. עליי סימן.

¹⁷ Remember what Amalek did to you, * on the way when you were leaving Egypt, ¹⁸ that he happened upon you on the way, and he struck those of you who were hindmost, all the weaklings at your rear, when you were faint and exhausted, and he did not fear God. ¹⁹ It shall be that when HASHEM, your God, gives you rest from all your enemies all around, in the Land that HASHEM, your God, gives you as an inheritance to possess it, you shall wipe out the memory of Amalek from under the heaven - you shall not forget!

18. אשר קרה בדרך - THAT HE HAPPENED UPON YOU ON THE WAY^A לשון מקרה - The word קרה expresses chance.⁴ דבר אחר - Alternatively, לשון קרי וטמאה^B - it is related to the impurity of seminal emission, and pollution.⁵ שהיה מטמאן - For [Amalek] would pollute [Israel] במשכב וכו' - through homosexual relations. דבר אחר - Alternatively, לשון קור וחום^C - The word קרה expresses "cold and heat."⁶ צננה - [Amalek] chilled you, והפשיך מרתחתך - and cooled you off from your boiling heat. וכן וקא וקראה מקום לאחרים - and showed a place, i.e., opened up the possibility, for others. משל לאמבטי רותחת - This can be compared to a boiling hot bath שאין כל ברנה יכולה לירד בתוכה לירד לתוכה - into which no person could descend. בא בן בלעל - אף על פי שנקבה - One scoundrel came. קפץ וירד לתוכה - He jumped, and went down into it.

ב ודבר זה מדרכי התשובה הוא.

שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן. פפתוב: צונותיכם הטו וגו'. וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליהם.

6 רמב"ם RAMBAM

גא' אט' יג' (ג' - ז')

ג אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו: דבר זה ממנהג העולם ארע לנו, וצרה זו נקרה נקריית - הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים.

ותוסיף הצרה צרות אחרות. הוא שכתוב בתורה: והלכתם עמי בקרי, והלכתי גם אני עמכם בחמת קרי. כלומר: קשאביא עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהיא קרי, אוסיף לכם חמת אותו קרי.

2. This practice is one of the paths of repentance, for when a difficulty arises, and the people cry out [to God] and sound the trumpets, everyone will realize that [the difficulty] occurred because of their evil conduct, as [Jeremiah 5:25] states: "Your sins have turned away [the rains and the harvest climate]." This [realization] will cause the removal of this difficulty.

3. Conversely, should the people fail to cry out [to God] and sound the trumpets, and instead say, "What has happened to us is merely a natural phenomenon and this difficulty is merely a chance occurrence," this is a cruel conception of things, which causes them to remain

attached to their wicked deeds. Thus, this time of distress will lead to further distresses.

This is implied by the Torah's statement [Leviticus 26:27-28]: "If you remain indifferent to Me, I will be indifferent to you with a vengeance." The implication of the verse is: When I bring difficulties upon you so that you shall repent and you say it is a chance occurrence, I will add to your [punishment] an expression of vengeance for that indifference [to Divine Providence].

(BEREISHIS 18:19) RAMBAN (רמב"ן) - כנ"ן (י"ט:ו')

(י"ט) כי ידעתיו למען אשר יצוה. לשון רש"י. ארי ידעתיניה כתרגומו לשון חבה כמו מודע לאישה, ואדעך. אמנם עיקר כלם לשון ידיעה שהמחבב את האדם ומקרבו אצלו יודע ומכירו. ואם תפרשהו יודע אני בו שיצוה את בניו אין למען נופל על הלשון. ויתכן שיהיה ידעתי, גדלתי ורוממתי, בעבור אשר יצוה את בניו אחריו לעשות את הישר לפני ולכך אשימנו לגוי גדול ועצום שיעבדוני, וכמוהו ידעתך בשם (שמות לג יב), מה אדם ותדעהו (תהלים קמד ג). או יאמר ידעתי שיצוה⁶⁹, וכן למען ינוח שורך וחמורך (שמות כג יב), שינוח. והנכון בעיני כי היא ידיעה בו ממש. ירמוז כי ידיעת השם שהיא השגחתו בעולם השפל היא לשמור הכללים⁷⁰ וגם בני האדם⁷⁰ * מונחים בו למקרים⁷¹, עד בא עת פקודתם, אבל בחסידיו ישום אליו לכו לדעת אותו בפרט. להיות שמירתו דבקה בו תמיד, לא תפרד הידיעה והזכירה ממנו כלל. כטעם לא יגרע מצדיק עיניו (איוב לו, ז), ובאו מזה פסוקים רבים, כדכתיב הנה עין ה' אל יריאיר (תהלים לג יח), וזולת זה.

RABBEINU BECHAYAI (רמב"ן) כ' דח"י (י"ט:ו')

(י"ט) כי ידעתי. ²⁵ לשון גדולה ומעלה, מלשון: מה אדם ותדעהו*, או יהיה לשון השגחה, כי ידיעת הש"י את האדם היא השגחתו בו, וכשאמר, כי ידעתי, בא למעט שאר בני אדם שאינם צדיקים שאין ההשגחה בהם כמו בצדיקים. וצריך שתשכיל כי ההשגחה בעולם השפל במין האדם היא כללית ופרטית, ופסוק מלא הוא, שמצינו: גדול העצה ורב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני האדם לתת לאיש כדרכיו וגו'²⁶, ובשאר בעלי חיים היא כללית לא פרטית רק בכלל כדי לקיים המין, וההשגחה הפרטית שבמין האדם נחלקה לשני חלקים: השגחה בו לידע כל פרטי מעשיו ומחשבותיו, והשגחה בו להגין עליו ולהצילו מן המקרים, ההשגחה בו לידע כל פרטי מעשיו היא בכל אדם מישראל או מן האומות, כענין שכתוב: היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם²⁷, ההשגחה בו להצילו מן המקרים אין זה בכל אדם, ואפילו בישראל, כי אם בצדיקים שבהם, שהקב"ה מציל את הצדיקים מן המקרים שאר בני אדם נמסרים בידם, ולא יעזוב את חסידיו ולא יגרע מהם עינו²⁸, אלא השגחתו בצדיק תמיד, לא תפרד ממנו כלל, וזה לשון, כי ידעתי שההשגחה בו ובשאר הצדיקים להצילם ממקרי בני האדם²⁹, וזה דעת הרמב"ן בפסוק זה כשתסתכל בו. ולשון, כי ידעתי, דברי ה' הנודע לאבות שהוא המשגיח והמטיב לאברהם שיצוה* לזרעו אחריו לשמור דרך ה'. ²⁹ [למען הביא ה'²⁹], הוא ה' הנראה להם באל שדי שלא נודע להם*, וזה מבואר. למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו. כתב רבינו חננאל ז"ל: נעשו דברי האבות בקבלה בלא כתיבה בתורה כמו תורה הכתובה*, ומכאן אתה למד כי המשנה שהיא סדורה בהגדת אבות לבנים היא קבלה שחייבים לשמור דבריהם כחיוב דברי תורה הכתובים, שזה וזה שוים, שהרי עשרת הדברות נשמעו* מפי הגבורה ונכתבו מפי הנביא ע"ה ושאר התורה נכתבה מפי הנביא, וכשם שאין הפרש בין המצות שהן בשמיעה ובין המצות שהן בכתיבה, כך אין הפרש בין המצות שהן בכתיבה ובין המצות שהן בקבלה שהכל שוין, עד כאן.

MIDRASH (9) דראש ודה (20: יז)

וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֲשׂוּ הָא שְׂוֹא שְׂפָרְאֲתִי בְּעוֹלָמִי אָמַר ר' יצחק אתון קריתון לתזירתכון שם אף אנא קורא לבני בכורי שם (שמות ד. כב) 'כה אמר ה' בני בכרי ישראל'.

RASHI (10) רל: (INE) 5: י

10. From here we have a source for the law that on a public fast - AND MOSES, AARON AND HUR - three men must pass before the Ark, one to lead the prayers and two to stand on either side of him,⁶ - שבתענית היו שרויים⁷ - שצריכים שלשה לעבור לפני התיבה for [the Israelites] were in a state of fasting at the time of the battle.⁷ and Caleb was her husband.⁸ - וכלב בעלה - He was the son of Miriam, בנה של מרים הנה - HUR. - חור □

11) רל: ס' גי' ג

ד (יב) צריף להעמיד אחד לימין שליח צבור ואחד לשמאלו:

ד (יב) צריף להעמיד וכו'. כדרך שמצינו אצל משה רבנו עליו השלום, שאהרן וחור תמכו בגי' (יז) ועליו המנהג שעומדים אצל החזן עד אחר 'בכרי, ואם חל בשבת שאומרים 'מזמור שיר ליום השבת' קדם 'בכרי, יכולים לחזר למקומם בתחלת אמירת 'מזמור':

משנה
כורה ←

12) רל: ס' יק' ס

ז יבתענית צבור (כב) יעמדו שנים אצל שליח צבור, (ט) מזה אחד ומזה אחד, שיאמרו עמו סליחות:

משנה כורה

ז (כב) יעמדו שנים. דילפינן משה, דכתיב 'ואהרן וחור תמכו בגי' מזה אחד וגו'". וכתבו האחרונים שעכשו אין נוהגין בזה, משום שהכל אומרים בעצמם סליחות עם השליח צבור.

Mishnah Having discussed the requirement of intent as it relates to the fulfillment of mitzvos, the Mishnah elaborates on the subject in an Aggadic vein, teaching that proper intent is of paramount importance in all areas:^[12]

” וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וַיִּגְבֵר יִשְׂרָאֵל וּגְוִי ” – The Torah relates: *And it happened that when Moses raised his hand Israel was stronger, etc. (and when he lowered his hand Amalek was stronger).*^[13] וְכִי יָרָם מֹשֶׁה עֹשׂוֹת מִלְחָמָה אוֹ – אֵלֶּא לֹא לֹמֵר לֵךְ – Rather, the verse comes to tell you: *But do Moses' hands win a battle or lose a battle?!*^[14] Certainly not! – So long as Israel gazed upward and subjugated their heart to their Father in Heaven, they would prevail.^[15]

– And you may say a similar thing with regard to the following verse:^[16] *But if not, they would fall.* – *Hashem said to Moses: Make yourself a fiery serpent and place it on a pole,* – *and it will be that anyone who is bitten will look at it and live.*^[17] – *But does a serpent kill or does a serpent restore life?!*^[18] – *Certainly not!* – Rather, when Israel gazed upward and subjugated their heart to their Father in Heaven, they were healed.^[19] – *But if not, they perished.*^[20]

OHAR GEOLYAHU (14) אור לז' אב

עיקר העבודה במלחמת עמלק היא שזני ישראל יגביהו את עצמם במסייג מעולם הדמיון של עבד ומקרה, לדבק את עצמם אל פנימיות ההנהגה, וזהו שאמרו בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה, היינו שרואים בהלצה סיבה מלמעלה ומאפים לישועת ה' כהרף עין, ואז וגבר ישראל, כי כאשר מתדבקים אל פנימיות ההנהגה אין מקום כלל לעמלק, אבל כשמסתכלין כלפי מעלה ותולין את הכל במקרה ונסצה ומסובב אז וגבר עמלק, כי כוחו של עמלק הוא רק כאשר בניי מתחשבין את עצמם עם העולם הזה של עבד וסבב ומסובב.

בגמ. ראש השנה (כט:): והי' כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגוי וכי ירדו של משה עושות מלחמה או שזכרות מלחמה, אלא לומר: לך כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשטעדין את לבם לאזיבהם שצממים היו מתחברים ואם לאו היו נופלין, ע"כ, ולריכוס להבין קושיית המשנה שבודאי אין הכונה כפשוטו שהלא הרבה דברים עשו ידיו של משה, הלא כל הניסים צמורים היו בידיו של משה, אלא הכונה היא כי אם הי' הנצחון של ישראל תלוי רק בידיו של משה למה הניח משה ידיו, וע"ז מתרץ המשנה כי לא הי' תלוי בידיו אלא בלבו של ישראל, וכשצניי היו מסתכלין כלפי מעלה היו נופלין הידים.

PIRKEI AVOS (1:12) פירקי אבות (א:י"ב)

[יב] הלל ושמאי קבלו מהם. הלל אומר: הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרֵבן לתורה.

[12] Hillel and Shammai received the tradition from them. Hillel says: Be among the disciples of Aaron, loving peace and pursuing peace, loving people, and bringing them closer to the Torah.

MIDRASH (16) מדרש גמרא (כ. יא ט)

(יט) וַיֵּרָא הָעַם כִּי בָשָׁשׁ מֹשֶׁה, בָּא שֵׁשׁ שָׁעוֹת. נִתְכַנְסוּ אַרְבָּעִים
אֶלֶף שָׁעָלוּ עִם יִשְׂרָאֵל וּשְׁנֵי חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם עִמָּהֶם,
וּשְׁמוֹתֵם יוֹנוֹס וַיּוֹמְרוּ, שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין לְפָנָי פְּרָעָה כָּל אוֹתָם כְּשָׁפִים,
כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב, וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִהְטִיהֶם (שְׁמוֹת ו'). וְנִקְהָלוּ
כָּלֶם עַל אֶהֱרֹן, שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּקְהַל הָעַם עַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ וַגּו', שֶׁמֹּשֶׁה שׁוֹב
אֵינּוּ יוֹרֵד כְּבָר. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם יוֹם אַרְבָּעִים הָיָה בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת בַּיּוֹם. אָמְרוּ
לָהֶם אֶהֱרֹן וְחֹר, עֲכָשׁוּ יוֹרֵד מִן הַהָר, לֹא הִשְׁגִּיחוּ. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים, שֶׁעָמַד
שִׁטָּן וְהִרְאָה לָהֶם דְּמוּת מִשְׁתּוֹ מִן הַהָר, מִמָּה שֶׁאָמְרוּ, כִּי זֶה מֹשֶׁה
הָאִישׁ. מִיָּד עָמַד חֹר וְגָעַר בָּהֶם. עָמְדוּ עָלָיו וְהִרְגוּהוּ. כְּשִׁרְאָה אֶהֱרֹן
כָּף, נִתְיָרָא וְהִתְחִיל מַעֲסִיקָן בְּדַבְרֵיהֶם, וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ, קוּם עֲשֵׂה לָנוּ
אֱלֹהִים. וְהַכֹּל גְּלוּי לְפָנָי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם מֵהֵם מְבַקְשִׁים. אָמַר
לָהֶם אֶהֱרֹן, פְּרָקוּ נִזְמֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשִׁיכֶם. אָמַר אֶהֱרֹן לָהֶם דְּבַר
קָשָׁה, שֶׁהַנְּשִׁים מִתְעַכְּבוֹת בּוֹ, שֶׁהֵם רְאוּ כָּל הַנְּסִים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם וּבְיָם וּבְסִינַי. הִלְכוּ אֶצֶל הַנְּשִׁים. עָמְדוּ
עֲלֵיהֶם. וְאָמְרוּ, חַס וְשְׁלוֹם שֶׁנִּכְפַּר בְּהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁעָשָׂה לָנוּ כָּל